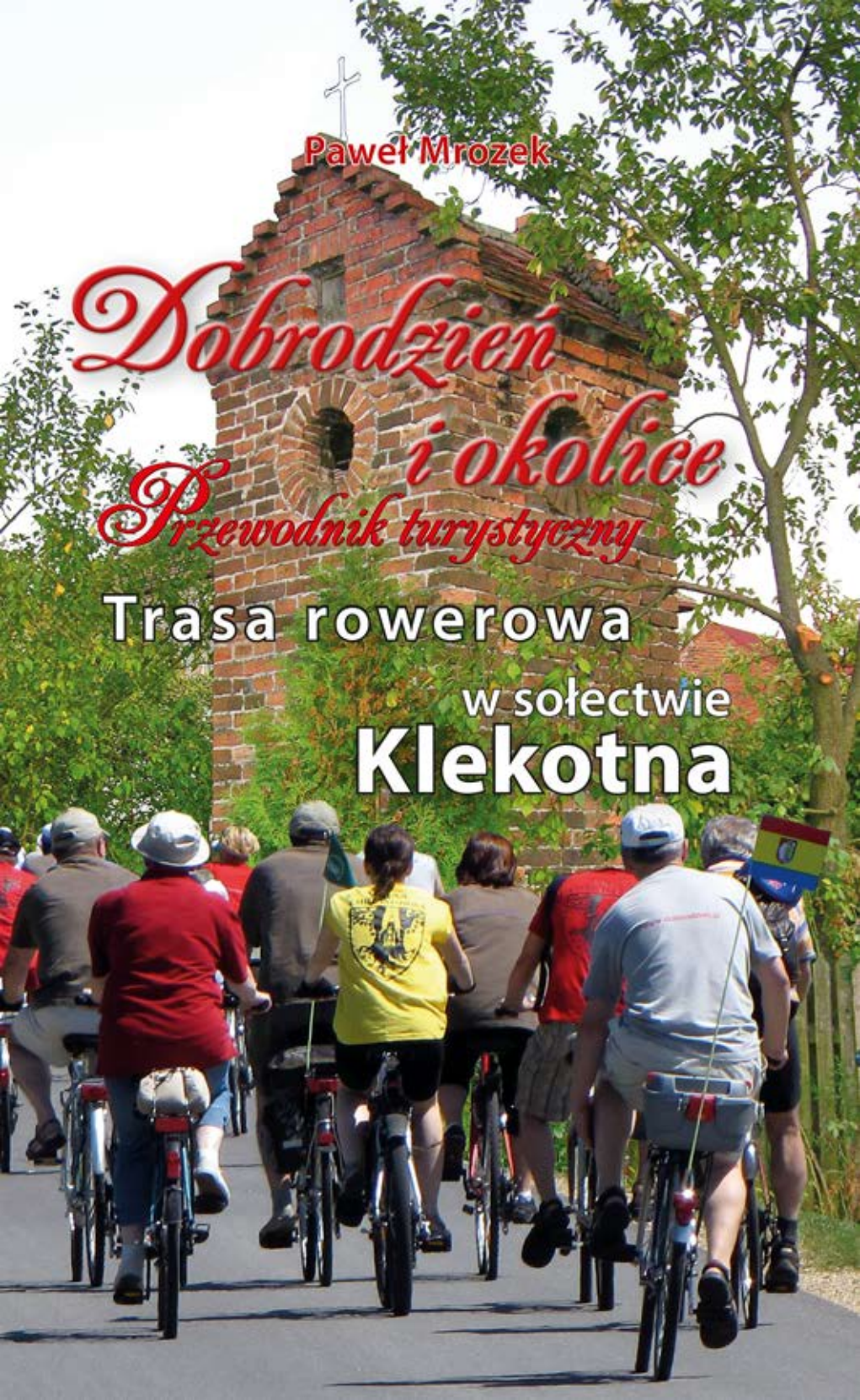

Paweł Mrozek

Dobrodzień i okolice

Przewodnik turystyczny

Trasa rowerowa w sołectwie Klekotna

Zadanie realizowane w ramach projektu
„DOBRODZIEŃ I OKOLICZNE MIEJSCOWOŚCI.
PRZEWODNIK TURYSTYCZNY”
przez Międzygminne Towarzystwo Regionalne
Dobrodzień – Zębowice

Kraina Dinozaurów

„Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Paweł Mrozek

Miejsca historyczne i obiekty przyrodnicze na trasie wycieczki rowerowej w sołectwie Klekotna

Dobrodzień • Klekotna 2019

Opracowanie graficzne

Paweł Mrozek

Konsultacje w terenie

Piotr Mrugała
Kinga Lichtfeld

Koordynacja prac

Dorota Maleska
Agnieszka Hurnik

Fotografie

Paweł Mrozek
Józef Włodarz

Materiały pomocnicze

Przekazy ustne mieszkańców
Publikacje autora o ziemi dobrodzieńskiej
Zbiory Międzygminnego Towarzystwa Regionalnego
Dobrodzień–Zębowice

Wydawca

© Gmina Dobrodzień

Druk

Drukarnia św. Krzyża w Opolu

ISBN 978-83-66023-17-8

Na ziemi dobrodzieńskiej zachowały się obiekty z różnych okresów historycznych w postaci dzieł architektonicznych oraz rzeźbiarskich, wzniesione dla uczczenia ważnego wydarzenia czy utrwalenia pamięci o mieszkańcach – w formie posągu, kolumny, obelisku, budowli, naturalnego głazu, sztucznie usypanego kopca, abstrakcyjnej formy przestrzennej czy pamiątkowej tablicy. Ustawione w różnych miejscach gminy Dobrodzień kaplice, kapliczki albo krzyże wotywne są formą dziękczynienia za ocalenie w trudnych czasach, a przydrożne krzyże nagrobne czy pokutne stanowią ślady cmentarzy, pojedynczego grobu lub jakiegoś śmiertelnego w skutkach wydarzenia. Wieczną pamięć wyrażają pomniki nagrobne na dwóch cmentarzach katolickich, cmentarzach – luterańskim i żydowskim w Dobrodzieniu oraz husyckim w Bzinicy Nowej.

Zróżnicowany krajobraz pogranicza Niziny Śląskiej i Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, duża lesistość gminy i dolinki Myśliny, Myślinki, Bziniczki, Smoliny, Lublinicy i ich dopływów determinuje występowanie wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Wielu mieszkańców gminy Dobrodzień i innych śląskich miejscowości pragnie zdobywać lub poszerzać wiedzę o swojej małej ojczyźnie, którą nazywa Heimatem lub Domowiną. Wielu poszukuje swojej tożsamości regionalnej. Oczekują od władz samorządowych i stowarzyszeń podejmowania przemyślanych i zwartych koncepcyjnie działań, aby przybliżyć walory historyczne i przyrodnicze tej okolicy wszystkim zainteresowanym mieszkańcom i turystom.

Mamy nadzieję, że to opracowanie spełni postawione cele – zachęci różne środowiska do promowania swoich miejscowości oraz swego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i zainteresuje mieszkańców gminy turystyką rowerową.

Od uczestników wycieczek rowerowych zawsze wymaga się przestrzegania zasad ruchu drogowego, posiadania dokumentów, ubezpieczenia, odpowiedniego sprzętu i ubioru oraz właściwego zachowania na trasie, zgodnie z Kartą Turysty.

Wydawca i autor przewodnika życzą wszystkim miłośnikom turystyki rowerowej pięknej pogody, niezapomnianych wrażeń i dobrego nastroju na szlakach pieszych i rowerowych ziemi dobrodzieńskiej.

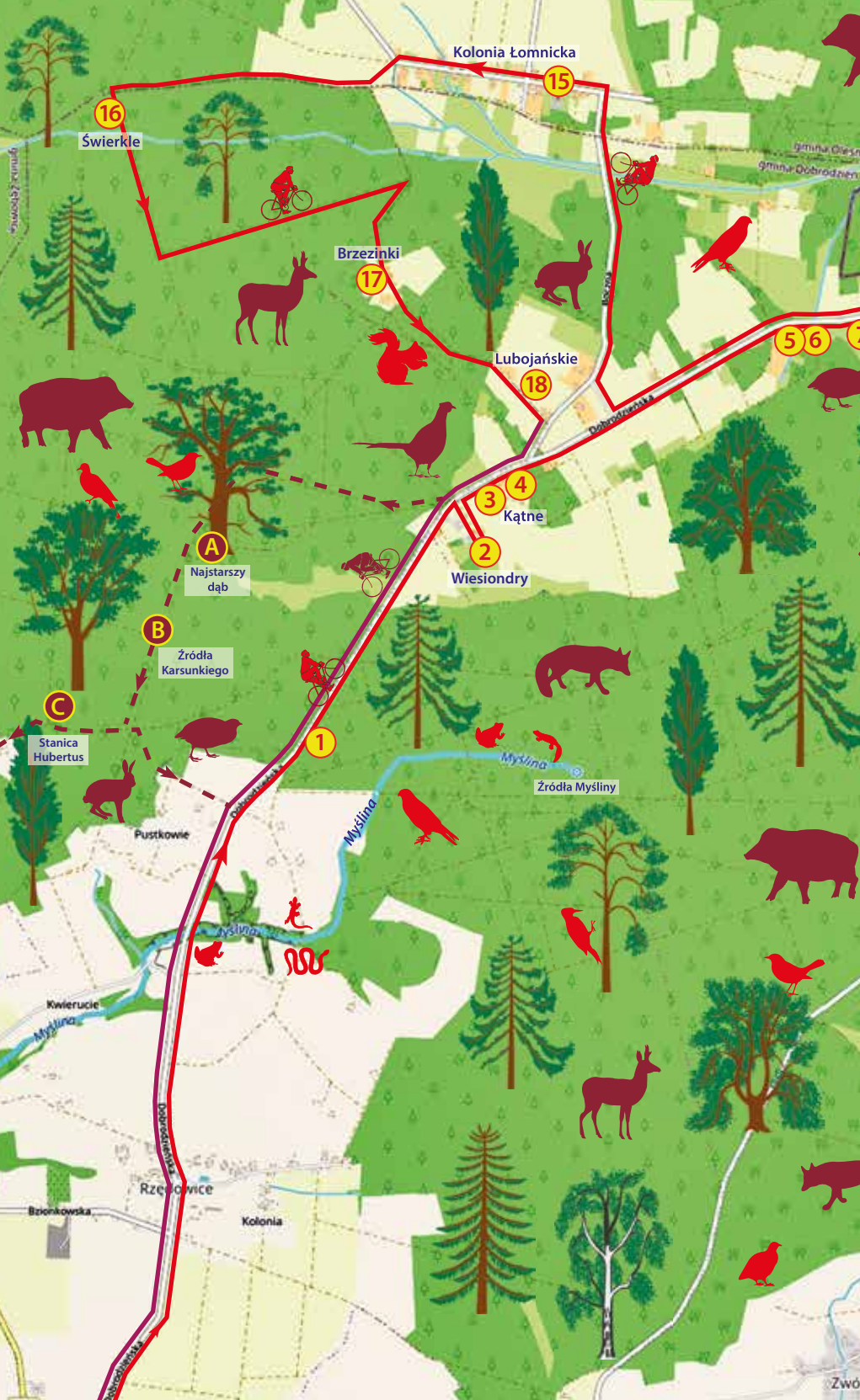
Kolonia Łomnicka
15
16
Świerkle
Brzezinki
17
Lubojańskie
18
5
6
Kątne
3
4
2
Wiesiondry
A
Najstarszy dąb
B
Źródła Karsunkiego
C
Stanica Hubertus
1
Myślina
Źródła Myśliny
Pustkowie
Kwierucie
Rzeczyce
Kolonia
Bzionkowska

© Autorzy OpenStreetMap (CC-BY-SA)

Trasa w sołectwie Klekotna wyniesie ok. 45 km, kiedy rozpoczniemy rajd i zakończymy w Dobrodzieniu. Biegnie drogami asfaltowymi, gruntowymi, polnymi i leśnymi, co jednak nie stanowi nadmiernego utrudnienia. Na wycieczkę należy się wybrać z przewodnikiem, ponieważ historyczne miejsca i rodzime nazwy, związane z dziejami wiosek, nie zostały dokładnie oznakowane. Amatorzy dłuższych wędrówek mogą trasę powrotną wydłużyć, wybierając przejazd przez sołectwo Kocury. Propozycja wycieczki jest adresowana do osób, które uwielbiają wiejską scenerię, chcą poznać walory przyrodnicze okolicy i obiekty o wartości historycznej.

SOŁECTWO KLEKOTNA

Sołectwo rozciąga się w północno-wschodniej części gminy Dobrodzień, położone na łagodnych wyniesieniach Garbu Olesna, na obszarze o najwyższych wysokościach (ok. 275 m n.p.m.). Występują tu bardzo słabe gleby – litogeniczne, rdzawe i bielicowe. Tereny rolno-łąkowo-leśne posiadają duże walory przyrodnicze. W pobliżu granicy w północnej części sołectwa przepływa Potok Łomnicki. Lasy w części południowej stanowią obszar źródliskowy dla rzeki Myśliny, meandrującej w polodowcowym wąwozie. W skład sołectwa Klekotna [Charlottenthal] wchodzą historyczne osady: Wiesiondry [Wieschonder (od 1780), Einsiedel (1936–1945)], Kątne [Kontne (od 1780), Winkelhofen (1936–1945)], Brzezinki [Brzesinki (od 1784), Waldfrieden (1936–1945)], Lubojańskie [Lubojanski (od 1784), Fuchssteig (1936–1945)], Świerkle [Schwierkle (od 1823), Fichtenhof (1936–1945)] oraz przysiółek Rędzina [Rendzin (przed 1936), Stillwalde (1936–1945)]. Mieszkańcy sołectwa przynależą do parafii pw. św. Mikołaja i św. Małgorzaty w Wysokiej, a na nabożeństwa uczęszczają do kościoła filialnego pw. Matki Bożej Fatimskiej w Kolonii Łomnickiej.

Wieś Klekotna została założona w 1755 roku w ramach kolonizacji zwanej fryderycjańską, na terenach należących do szlacheckiego rodu Rouzitz de Helm, panów na Jeżowej [Jezowa] i Ciasnej [Cziasnau]. Koloniści, którzy nie byli poddanymi właściciela majątku,

lecz wolnymi ludźmi, założyli 11 zagród. Od samego początku kolonia była gminą – **Gemeinde Charlottenthal**. Wójt posiadał tłok pieczętny z godłem w postaci drzewa. W 1781 roku pojawiło się określenie Klekotno oder Schaarlottendorf Colonie. W 1830 roku właścicielem pobliskich dóbr był Edward von Frankenberg-Ludwigsdorf. Osady **Wieschonder**, **Kontne**, **Lubojanski**, **Brzezinke**, **Schwierkle** i **Przywaren** włączono do gminy Klekotna [Gemeinde Charlottenthal] dopiero w 1902 roku. Domostwo leśniczego, w lesie przy drodze do Sierakowa, zwano **Kamieńskownią**. W 1922 roku gminę złączoną z dworem i wsią Jeżowa [Jezowa], należącymi do okręgu w Ciasnej [Amtsbezirk Cziasnau] włączono do powiatu dobrodzieńskiego [Landkreis Guttentag]. Od 1 I 1973 roku wieś leży w gminie Dobrodzień. Od 29 XII 1990 istnieje sołectwo Klekotna jako jednostka pomocnicza gminy. W 1939 roku Klekotna liczyła 328 mieszkańców, natomiast 30 IX 2017 (z Rędziną) – 200 osób.

Fragment gminnej mapy, ilustrującej układ sołectwa Klekotna

Opr. Urząd Miejski w Dobrodzieniu, wyrys z 2012

Sołectwo Klekotna Fotografia ze zbiorów Urzędu Miejskiego

>>> 1 >>>

Sołectwo Klekotna • KRZYŻ PRZYDROŻNY • początek trasy rowerowej >>>

Przydrożne krzyże i kapliczki postumentowe z krzyżem na ziemi dobrodzieńskiej są nie tylko symbolem katolickiej wiary mieszkańców, lecz upamiętniają również historyczne, często tragiczne zdarzenia. Są obiektami wotywnymi dziękczynnymi albo błagalnymi albo pokutnymi. Od połowy XIX wieku, w okresie niepokojów społecznych, głodu i epidemii, w podlublinieckich lasach grasowały zorganizowane bandy kłusowników i rabusiów. Krzyż w lesie, przy drodze prowadzącej z Rzędowic do Klekotnej, przypomina o popełnionym w tym miejscu morderstwie na gajowym Franzu Gonsiorze w 1855 roku. Policji nie udawało się ustalić sprawcy, ponieważ cztery lata później wyznaczyła nagrodę 400 marek za wskazanie mordercy. O zdarzeniu informowała „Lublinitzer Kreisblatt" w 1886 i 1890. Krzyż ustawiono w 1890 roku.

• > Przejazd ulicą Dobrodzieńską do Wiesiondrów …

Krzyż z 1890 przy ulicy prowadzącej do Klekotnej

Fot. Paweł Mrozek, 2019

>>> 2 >>>

Sołectwo Klekotna • WIESIONDRY >>>

W 1780 roku osadnik Wieschonder wykarczował kawałek lasu i zamienił w pole uprawne. Miejsce zwane początkowo pustkowiem, z biegiem lat przekształciło się w małe skupisko domostw. W 1830 roku osada nosiła nazwę **Wiesionder**, w latach 1855 i 1861 – **Wieschondra**. W 1855 roku liczyła 6 domów mieszkalnych i 6 gospodarczych oraz 27 mieszkańców. Przez dziesiątki lat znacząco nie powiększała się. W 1885 roku **Wieschonder** zamieszkiwało 31 rolników w 5 domach. W roku 1902 osada stała się przysiółkiem, który włączono do liczącej nieco powyżej stu mieszkańców gminy Klekotna [**Gemeinde Charlottenthal**]. Najpierw uczniowie należeli do obwodu szkolnego Kolonia Łomnicka [Tellsruh]. Od 1906 dzieci uczęszczały do nowo wybudowanej ośmioklasowej szkoły katolickiej w przysiółku Kontne. W latach 1936–1945 obowiązywała nazwa **Einsiedel**. Od 1973 roku osada **Wiesiondry** jest częścią Klekotnej. Od 1990 wchodzi w skład sołectwa Klekotna.

W drodze do Wiesiondrów – części Klekotnej

Fot. Paweł Mrozek, 2019

W pobliżu ulicy Dobrodzieńskiej w przysiółku Kątne znajduje się magazyn myśliwski. Jednym z kół łowieckich działających w gminie Dobrodzień jest bytomski „Łoś". Na naszym terenie gospodaruje od 1954 roku. W 1999 roku, po przeprowadzonej reformie administracyjnej, Koło Łowieckie „Łoś" z siedzibą w Bytomiu uzyskało prawo gospodarowania w obwodzie leśnym numer 159, o powierzchni 5011 ha (w tym 49% lasu). Tereny łowieckie w Klekotnej „Łoś" dzierżawi. Średnie roczne pozyskanie zwierzyny grubej z pięciu lat w tym obwodzie łowieckim wynosi ok. 50 jeleni, 70 dzików, 40 saren. Pozyskuje się również bażanty, kaczki, gęsi, słonki, a także lisy i jenoty. Koło zatrudnia strażników łowieckich, aby skuteczniej i pełniej dbać o łowiska. „Łoś" posiada paśniki, 1 magazyn (wybudowany we własnym zakresie), lizawki, podsypy, ambony kryte i siodełka, zlokalizowane przeważnie na obrzeżach pól i upraw leśnych. W obwodzie są też pola uprawne, z których pozyskuje się karmę na dokarmianie zimowe. W leśnictwie Brzezinki, przy „leśnym ryneczku", myśliwi wybudowali okazałą drewnianą stanicę pn. „Hubertus" oraz kapliczkę swego patrona.

Magazyn Koła Łowieckiego „Łoś"

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Jeleń szlachetny • Sarna europejska

Jeleń – byk i łania. Waga do 160 kg, długość ciała do 260 cm. Jest bardzo płochliwy. Ma sierść brązowopłową. Jest zwierzęciem łownym. Jego środowiskiem są lasy liściaste i mieszane. Sarna jest ssakiem z rodziny jeleniowatych, o długości ciała do 140 cm. Jej środowiskiem są rzadkie lasy, tereny uprawne i łąki a nawet duże ogrody w pobliżu domostw. Zwierzę łowne.

Fot. Józef Włodarz

Od 1780 roku funkcjonowała oficjalna nazwa osady – **Kontne**. Paul i Lorenc Kontny byli posiadaczami wspólnego wolnego dobra, mieli prawo wypasania na własnych gruntach 150 owiec i użytkowania stawu w Szemrowicach [Schemrowitz] oraz obowiązek sprawowania dozoru nad lasem sowczyckim [Schoffschützer Forst]. Pochodzili z Gosławic [Goslawitz]. W 1784 roku było tu już 17 zagród. W 1914 roku lokalna gazeta [Guttentager Stadtblatt, nr 7] podała, że w Kontnem przenocował król pruski Friedrich Wilhelm III, w drodze do Kalisza [Calisia], gdzie podpisał z carem Aleksandrem 28 II 1813 antyfrancuski traktat wojskowy. W 1855 roku 110 mieszkańców osady posiadało 10 domów mieszkalnych i 10 gospodarczych. Należeli do parafii w Wysokiej [Wyssoka]. W roku 1902 osadę włączono do gminy Klekotna [Gemeinde Charlottenthal]. Ranga przysiółka wzrosła, kiedy otwarto tu nową szkołę. W latach 1936–1945 osada nosiła nazwę **Winkelhofen**. Od 1973 roku **Kątne** jest częścią Klekotnej.

Ulica Dobrodzieńska w przysiółku Kątne [pierwotnie Kontne]

Fot. Paweł Mrozek, 2019

>>> 4 >>>

Sołectwo Klekotna • KAPLICZKA ŚW. ANNY >>>

W 1873 roku, przy głównej wiejskiej drodze w przysiółku Kontne i w obrębie swego domostwa rodzina Widerów ufundowała okazałą kapliczkę słupową w kształcie prostopadłościanu – murowaną z cegły, z dwuspadowym dachem krytym dachówką, z krzyżem z metalowych prętów na szczycie. W dolnej części znajduje się wnęka zwieńczona łagodnym dekoracyjnym łukiem z cegły, w której pierwotnie stała figurka św. Anny – patronki Śląska Opolskiego i życia rodzinnego. W części górnej okrągłe otwory, ozdobione ceglanym ornamentem wskazują na to, że zawieszony w kapliczce dzwon w przeszłości wzywał do modlitwy „Anioł Pański", informował o śmierci mieszkańca wsi lub alarmował o zbliżającym się nieszczęściu. Powyżej dzwonnicy znajduje się prostokątne okienko. Kapliczka, wyremontowana na początku XX wieku przez małżonków Koza z intencją błagalną o potomstwo, stała się znaną w okolicy budowlą z powodu narodzin po pięciu latach ich dwojga dzieci.

Kapliczka w Kątnem [Kontne] – warta dłuższego omówienia na trasie rajdu

Fot. Paweł Mrozek, 2019

>>> 5 >>>

Sołectwo Klekotna • DAWNA SZKOŁA >>>

W „Lublinitzer Kreisblatt" (nr 9/1909; nr 26/1910) wydrukowano w języku niemieckim zarządzenie opolskiej regencji o zorganizowniu szkoły w Klekotnej: *„Należące do gminy Klekotna [Gemeinde Charlottenthal] przysiółki Brzezinki, Kątne, Wiesiondry, Świerkle i Lubojańskie zostają oderwane od związku szkolnego Kolonia Łomnicka a Klekotna od związku szkolnego Sieraków i z ich połączenia zostaje utworzony niezależny system szkolny o nazwie Związek Szkolny Charlottenthal"*. Nowo wybudowaną szkołę [Schulenenbau in Kontne] oddano do użytku w 1906 roku. Zwykle uczęszczało do niej ok. 70 uczniów, w przedziałach klas I–VIII. Budynek był piętrowy, niepodpiwniczony. Na parterze od strony zachodniej wąska sień prowadziła do klasy oraz kancelarii (4 m x 5 m), a poprzez drzwi przejściowe do mieszkania nauczyciela. W skład mieszkania wchodził pokój o wymiarach ok. 35 m^2 i przylegający do niego (w linii prostej od strony północnej) pokój wielkości ok. 25 m^2. Drzwi z mniejszego pokoju prowadziły do dużej kuchni i dalej do hydroforni. Na piętrze znajdowały się dwa pokoje gościnne, wędzarnik, niewielka sień i strych. Na podwórzu w jednym budynku gospodarczym znajdowała się stodoła, chlew oraz dwie komórki na drewno i węgiel. W pobliżu studni ulokowano pralnię z kotłem do gotowania prania. Przed rokiem 1945 zajęcia szkolne prowadzili nauczyciele m.in. Pakusa, Cuarcarno, Pyttel, Kiersten. W 1931 roku rodzice 34 uczniów bezskutecznie wnioskowali do władz oświatowych o utworzenie na tym terenie polskiej szkoły mniejszościowej. Od 1963 roku, na skutek spadku liczby uczniów, istniała tu tylko szkoła czteroklasowa, na zasadzie klas łączonych I–II i III–IV. Ostatnim nauczycielem i kierownikiem szkoły w latach 1970–1973 był Aleksander Moroń. Uczył ok. 40 uczniów. W ramach reorganizacji sieci szkolnej w gminie Dobrodzień, szkołę zlikwidowano a uczniów przewożono autobusem do Zbiorczej Szkoły Gminnej w Dobrodzieniu. Budynek szkolny przekształcono w Klub Rolnika. Od 1998 roku zabudowania są własnością prywatną.

Nieczynny budynek szkolny z mieszkaniem nauczycielskim w latach 90. XX wieku

Fot. Paweł Mrozek

>>> 6 >>>

Sołectwo Klekotna • KAPLICZKA NADRZEWNA >>>

Z pokolenia na pokolenie w Klekotnej jest przekazywana opowieść, że mała nadrzewna kapliczka upamiętnia żołnierzy napoleońskich, którzy w czasie odwrotu spod Moskwy w latach 1812–1813 zmarli tu z wycieńczenia albo polegli w potyczkach z oddziałami pruskimi. Sroga zima i ciągłe ataki rosyjskich Kozaków i partyzantów zdziesiątkowały oddziały armii francuskiej. Powracający żołnierze nie mogli również liczyć na pomoc Ślązaków, którzy kilka lat wcześniej (1806) bardzo ucierpieli w wyniku francuskich rekwizycji, kontrybucji i rabunków. Wówczas rujnowane były śląskie miasta, duże straty ponosiła ludność wiejska. Podobne ślady zbiorowych mogił żołnierskich znajdują się w innych wioskach naszej gminy: **Kerchówki** w Rzędowicach, **Przesute Górki** w Kocurach, leśna **Droga Napoleońska** łącząca Myślinę z Kolejką i **Kurhan** w Turzy, kryjący większą liczbę grobów żołnierzy napoleońskich z okresu ucieczki z Rosji (1812-1813).

Kapliczka leśna w przysiółku Kątne [pierwotnie Kontne]

Fot. Paweł Mrozek, 2019

>>> 7 >>>

Sołectwo Klekotna • DAWNA KARCZMA >>>

W pierwszym ćwierćwieczu XX wieku rodzina Stanitzok postawiła murowany budynek karczmy. Do tego wydarzenia odnosi się notatka w lokalnej prasie: *„Koniec historycznego domu. Stara gospoda w Kątnych ma zostać rozebrana i w jej miejsce wybudowana nowa. Zrujnowana, ale jeszcze z ładną salą, gościła w roku 1813 dostojnego gościa – króla Fryderyka Wilhelma III, który przejazdem do Kalisza, gdzie sprzymierzeni książęta podpisali znany akt, tu przenocował. Szczegóły na ten temat ma zawierać kronika Dobrodzienia"* (Guttentager Stadtblatt, 7/1914). W 1912 roku C. Leuchs podał nazwiska właścicieli zajazdu – Petera Pietruchę i Mattheusa Stanitzoka. Ponadto napisał, że pszczelarzem był Th. Kutz, kowalem – J. Harmeinski, kołodziejem – V. Kutz, stolarzem – St. Machulla, właścicielami ziemskimi – A. Malyska i P. Ochmann. Sklep korzenny prowadzili J. Kutz, V. Kutz i Stanitzok („Adressbuch der Länder der Erde der … Schlesien", Nürnberg 1912). Od lat 70. XX wieku karczma jest nieczynna.

Dawny zajazd w przysiółku Kątne [pierwotnie Kontne]

Fot. Paweł Mrozek, 2011

>>> 8 >>>

Sołectwo Klekotna • KLEKOTNA >>>

Wieś została założona w 1755 roku w ramach akcji osadniczej, zainicjowanej przez króla Prus Fryderyka II Wielkiego. Kolonizacja zwana fryderycjańską miała na celu rozwój rolnictwa i przemysłu na nieużytkowanych dotąd terenach. Pierwszych rolników osiadłych w tej części ziemi dobrodzieńskiej nazywano „ludźmi z lasa" [niem. *aus dem Walde*, łac. *ex Silva*]. Karczowali oni stopniowo coraz to nowe obszary leśne, a na ich miejscu zakładali pola uprawne. W wyniku tego, z upływem lat pojawiły się nazwy rodzime pól i łąk, jak **Pnie**, **Korzenie**, **Ugi**, **Tarchy**, **Jasienie**, **Mokre Kąty**. Miejscowość nazwano **Charlottenthal** na cześć Charlotte – żony ówczesnego właściciela okolicznych ziem Georga Rouzitza de Helm lub księżniczki Charlotte von Schwarzburg – małżonki Heinricha von Reichenbach zu Goschütz, fundatorki zboru ewangelickiego w Molnej [Mollna] w 1757 roku. Czasami używano też określenia – **Charlottendorf**.

Zagroda chłopska w Charlottenthal [Klekotna]

Fot. Poklekowski [w:] Heimatkalender des Kreises Guttentag für das Jahr 1937

>>> 9 >>>

Sołectwo Klekotna • REMIZA OSP >>>

W Prusach od 1774 roku zapewniano mieszkańcom zorganizowaną pomoc na wypadek pożaru. Każde domostwo posiadało wiadra, łopaty i bosaki. Wskazane było, aby we wsi znajdował się staw. Później do gaszenia ognia stosowano sikawki ręczne i konne. Z nieudokumentowanych źródeł pochodzi informacja, że Ochotnicza Straż Pożarna [Freiwillige Feuerwehr] w Klekotnej [Charlottenthal] została założona w 1911 roku i liczyła ok. 40 członków. Wówczas Klekotną wraz z Przywarami zamieszkiwało 341 osób. Funkcję sołtysa pełnił kolonista Karl Pietrucha. Budynek remizy strażackiej postawiono w 1927 roku. Jednym z wartościowych urządzeń była motopompa strażacka. W 1999 roku OSP w Klekotnej otrzymała samochód strażacki marki „Żuk". Jednostka liczyła ok. 20 strażaków ochotników. Od 2014 roku OSP dysponuje samochodem „Mercedes-Benz L 608D". W 2019 jednostkę stanowiło 19 strażaków czynnych i 3 honorowych.

Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Klekotnej

Fot. Paweł Mrozek, 2019

>>> 10 >>>

Sołectwo Klekotna • KAPLICZKA POKUTNA >>>

W 1926 roku przy głównej wiejskiej drodze rodzina Karla Pietruchy ustawiła kapliczkę upamiętniającą tragiczne zdarzenie sprzed kilku lat, kiedy jeden z gospodarzy zastrzelił swego parobka. Kapliczka została wykonana z cegły i kamienia. Na dwustopniowej bazie na podmurówce jest ustawiony czterościenny postument na szerszym cokole, zakończonym gzymsem. Na przedniej ścianie postumentu wykuto napis: *„O wy wszyscy, którzy tu mimo idziecie, obaczcie a przypatrzcie się, jeżeli jest boleść jako boleść moja"*. Jest to cytat z Biblii – „Lamentacji/Trenów" proroka Jeremiasza (Jr 1, 12) w przekładzie księdza Jakuba Wujka z 1599 roku. Środkowy prostopadłościenny postument posiada wykutą ostrołukową wnękę, ozdobioną ornamentem, z figurą Matki Boskiej Fatimskiej. W górnej części postumentu znajduje się szeroki ozdobny gzyms. Zwieńczeniem tej postumentowej kapliczki jest kamienny krzyż z wizerunkiem Chrystusa, wykonanym z metalu i pozłoconym.

Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Klekotnej

Fot. Paweł Mrozek, 2011

• > Jedziemy do końca ulicy Cegielnianej, wybieramy drogę leśną na wprost …

• > Dojeżdżamy do skrzyżowania z drogą wyasfaltowaną, skręcamy w prawo i jedziemy w kierunku Przywar …

Fot. Paweł Mrozek

Nazwa pustkowia **Przziwary** (1788), **Przziwaren** (1823) pochodzi od nazwiska pierwszego osiadłego tu rolnika. W przeszłości osada należała do gminy Szemrowice [Gemeinde Schemrowitz] i parafii w Dobrodzieniu [Guttentag], od 1902 roku – do gminy Klekotna [Gemeinde Charlottenthal]. W 1911 roku Otto Richter z Sierakowa [Schierokau] wybudował tu cegielnię parową. Po zakończeniu drugiej wojny światowej Przywary, podobnie jak Klekotna, znalazły się w zasięgu Urzędu Gminy Sieraków. Cegielnię włączono do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „Jedność" w Dobrodzieniu. Była czynna do 1999 roku. Od 1973 roku Sieraków z przysiółkiem Przywary należą do gminy Ciasna.Wówczas okoliczne tereny leśne podlegały wojsku, wybudowano tu blok koszarowy. W latach 2006–2014 obiekty jednoski wojskowej adaptowano i rozbudowywano na potrzeby zakładu karnego. Na terenie Przywar powstała samodzielna jednostka więziennictwa – Zakład Karny w Sierakowie Śląskim.

Nieczynna cegielnia w Przywarach i opuszczony dom przedwojennego właściciela
Fot. Paweł Mrozek, 2011

• > Wybieramy drogę leśną na wprost w kierunku rezerwatu „Cisy" (ok. 1200 m), mijamy po lewej ruinę cegielni …

• > Dojeżdżamy do krzyżówki, skręcamy w aleję leśną po lewej i dojeżdżamy do rezerwatu …

Fot. Paweł Mrozek

Rezerwat „Cisy” koło Sierakowa, o powierzchni 8,05 ha został utworzony w 1957 roku. Znajduje się na terenie leśnictwa Sieraków w gminie Ciasna. Jest zlokalizowany w oddziale 144g,f,h. Rezerwat chroni naturalne stanowisko cisa pospolitego (Taxus baccata) na siedlisku lasu mieszanego, pośród różnorodnej roślinności. Cis jest długowiecznym i wiecznie zielonym iglastym drzewem lub dużym krzewem. Preferuje gleby o odczynie od umiarkowanie kwaśnego do zasadowego. W rezerwacie w formie plennej i krzewiastej rośnie ponad 40 przedstawicieli tego gatunku, o wysokości od 0,5 do 5 m. Można zauważyć kilkunastocentymetrowe samosiejki. Cis rośnie tu w zespole większej liczby drzew – dębu, grabu, jesionu i olszy czarnej. Kilka drzew osiągnęło już pomnikowe rozmiary.

• > Wyjeżdżamy z rezerwatu w kierunku krzyżówki, skręcamy w lewo; jedziemy drogą utwardzoną żwirem w kierunku „Czarciego Tronu” …

Rezerwat „Cisy” w Przywarach koło Sierakowa

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Pomnikowy dąb w rezerwacie „Cisy" w Przywarach (nr ew. 19/274)
Fot. Paweł Mrozek, 2019

Pomnikowy buk w rezerwacie „Cisy" w Przywarach (nr ew. 19/273)
Fot. Paweł Mrozek, 2019

• > Jedziemy ok. 800 m; mijamy pierwszą krzyżówkę …

• (+600 m) > Na drugiej krzyżówce skręcamy w lewo …

• (+1200 m) > Dojeżdżamy do krzyżówki z drogą Myśliwską, jedziemy na wprost …

Fot. Paweł Mrozek

• (+500 m) > Na leśnej krzyżówce skręcamy w prawo …

• > Jedziemy leśną drogą do „Czarciego Tronu” …

• > W lesie po lewej stronie drogi, w oddziale 99 odnajdziemy duży głaz narzutowy (eratyk) …

Fot. Paweł Mrozek

W ciągu ostatniego miliona lat czterokrotnie występowały zlodowacenia plejstoceńskie. Z terenu dzisiejszej Skandynawii lądolód o grubości setek metrów transportował fragmenty skał i inne materiały. Kiedy lodowic topniał i się cofał, pozostawiał grube warstwy osadów, w tym potężne głazy. Jeden z dużych eratyków znajduje się w leśnictwie Sieraków, w oddziale 99a. Wieki temu, kiedy ludzie nie potrafili wytłumaczyć sobie pochodzenia tego głazu narzutowego, powstała legenda o wędrówce diabłów z kamieniem, nocą, w kierunku Sowczyc. Miał posłużyć do zniszczenia Domu Bożego, wznoszonego przez gorliwych parafian, przy ostrym sprzeciwie bezbożników. To oni wezwali moce piekielne na pomoc. Kiedy diabły transportowały ten ogromny głaz nad sierakowskim lasem, nagle zapiał kogut. Kamień czarty upuściły, a ten wrył się tak głęboko w ziemię, że wielokrotnie podejmowane próby wydobycia go, nie powiodły się. Iście piekielna to rzecz!

Eratyk w leśnictwie Sieraków, przyniesiony przez lądolód w okresie plejstocenu
Fot. Paweł Mrozek, 2019

Głaz narzutowy – pomnikiem przyrody nieożywionej

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Głaz nazywany – ze względu na swój kształt i wygląd – „Czarcim Tronem"

Fot. Paweł Mrozek, 2019

• > Wracamy do krzyżówki, jedziemy na wprost 2000 m …

• > Przejeżdżamy przez kolejne krzyżówki …

• > Dojeżdżamy do krzyżówki oznakowanej „Droga pożarowa nr 18, skręcamy w prawo w kierunku żwirowni (400 m) …

Fot. Paweł Mrozek

Szczyrk to nazwa piasku występującego na podglebiu gliniastym. Na terenie gminy Dobrodzień i w pasie granicznym gmin Olesno i Ciasna znajdują się piaskownie i żwirownie zarówno nieczynne, jak i nowo założone przedsiębiorstwa wydobycia piasku, żwiru i pospółki, która jest mieszaniną piasku i żwiru. **Szczyrkowa Górka** w pobliżu Klekotnej, jako miejsce wydobycia kruszywa naturalnego na użytek lokalny, istniała już przed rokiem 1945. Jednak najbardziej teren był eksploatowany, kiedy w okresie powojennym na terenie leśnym Przywar i Sierakowa budowano bazę wojskową z bunkrami i stanowiskami radarów. Wydobywanie na użytek indywidualny lub przemysłowy kruszywa naturalnego doprowadziło do przekształceń rzeźby terenu. Krajobraz „*Szczyrkowej Górki*" kojarzy się z garbami i pagórkami polodowcowymi w skali mikro. W głębszych wyrobiskach można zauważyć odpady budowlane w postaci dużych brył żelazobetonu.

Szczyrkowa Górka – teren dawnej żwirowni

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Wyrobiska zwane „szczyrkowymi górkami"

Fot. Paweł Mrozek, 2019

• > Wracamy do krzyżówki, jedziemy drogą nr 18 (400 m) …

• > Przejeżdżamy przez kolejne krzyżówki …

• > Na ostatniej krzyżówce skręcamy w prawo, jedziemy w kierunku Klekotnej (800 m) …

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy w kierunku skrzyżowania z ul. Cegielnianą …

• > Jedziemy ul. Dobrodzieńską, skręcamy w ul. Boczną …

• > Na skrzyżowaniu skręcamy w prawo, jedziemy ulicą główną w kierunku Kolonii Łomnickiej …

Fot. Paweł Mrozek

Mieszkańcy Klekotnej należą do parafii pw. świętych Mikołaja i Małgorzaty w Wysokiej. Na nabożeństwa uczęszczają do kościoła filialnego w Kolonii Łomnickiej pw. Matki Boskiej Fatimskiej. Budowę świątyni, jako wotum wdzięczności za ocalenie mieszkańców wsi podczas II wojny światowej, rozpoczęto w 1957 roku, wg projektu Wojciecha Stypułowskiego z Opola, kiedy proboszczem w Wysokiej był ks. Antoni Kaleja. Swoje grunty pod budowę przekazały rodziny Syguła i Krupa. Kamień węgielny poświęcił ks. bp Franciszek Jop 30 VIII 1958. Kościół konsekrował ks. bp Wacław Wycisk 9 VI 1963 roku. Trzynawowa świątynia ma wymiary 36 x 20 x 11 m (dł./szer./wys.) Wysokość wieży z iglicą wynosi ok. 45 m. Budowę prowadzono systemem gospodarczym. Dużą figurę Matki Boskiej Fatimskiej przekazał ks. Reinhold Klein – proboszcz parafii Ubstadt-Weiher. W kościele znajduje się figura sprowadzona z Fatimy, ufundowana przez Antoniego Preislera.

Kościół pw. Matki Boskiej Fatimskiej w Kolonii Łomnickiej

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Wnętrze kościoła pw. Matki Boskiej Fatimskiej w Kolonii Łomnickiejj

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Uroczystość dożynkowa mieszkańców Klekotnej w 2017 roku

Fotografia ze zbiorów parafialnych

• > Dojeżdżamy do ostrego zakrętu, zwiedzamy kaplicę pw. Matki Boskiej Różańcowej po prawej stronie ulicy …

• > Wybieramy drogę polno-leśną, wytyczoną naprzeciw kaplicy; jedziemy wzdłuż lasu, następnie skręcamy w lewo do przysiółka Świerkle …

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Świerkle to najbardziej wysunięta na północ, zagubiona pośród lasów, osada w gminie Dobrodzień. Nazwa pochodzi od formy gwarowej, zachowanej tylko w dialekcie morawskim – *švrkla* albo *švrgla*, tzn. świerk. Niewykluczone, że pierwszy kolonista, który w ramach kolonizacji fryderycjańskiej otrzymał tu kawałek lasu do wykarczowania był pochodzenia morawskiego. W 1823 roku w dokumentach zanotowano nazwę **Schwierkle**. W roku 1858 były tam dwa domy mieszkalne i dwa gospodarcze, mieszkało 10 osób. Odnotowano nazwisko Stanitzok. Wówczas pustkowie należało do gminy Szemrowice [Gemeinde Schemrowitz], od 1902 do gminy Klekotna [Gemeinde Charlottenthal]. W latach 1936–1945 osada nosiła nazwę **Fichtenhof**. Od 1973 roku **Świerkle** jest częścią Klekotnej. Do naszych czasów przetrwało 1 domostwo. Murowany dom mieszkalny, zbudowany na przełomie XIX/XX wieku, zachował rozwiązania stylowe, gzymsy i pasy wieńczące na fasadzie.

Świerkle – historyczne domostwo

Fot. Paweł Mrozek, 2011

W odległych czasach drewno nie było w cenie. Dopiero w wieku XVIII właściciele tych ziem zaczęli ciągnąć zyski z jego sprzedaży. Wyznaczyli więc dozorców, aby zapobiegali kradzieży drewna. Do nich należeli już wspomniani P. i L. Kontny, G. Lubojanski a także wolny zagrodnik Bartek Fabisch i kilku innych. W XIX wieku w Brzezinkach, Przywarach i Kamieńskowni pojawiła się fachowa służba leśna. W 1784 roku Brzezinki [**Brzesinka**, **Brzezinken**] były śródleśną enklawą. Wówczas stała tam zagroda leśnika. W 1855 roku w Brzezinkach w 3 domach mieszkało 28 osób; były 2 budynki gospodarcze. Później utworzono leśnictwo Brzezinki. W 1885 odnotowano 2 domy i 5 osób. Na mapach z lat 30. XX wieku pojawiło się drugie leśnictwo w pobliżu Kocur o nazwie **Birkental**. Brzezinki przemianowano na **Waldfrieden**. W okresie powojennym obydwie zagrody noszą nazwę **Brzezinki**, z tym że biuro leśniczego mieści się w pobliżu Kocur, na północy mieszka podleśniczy.

Brzezinki – leśniczówka

Fot. Paweł Mrozek 2011

W dobrodzieńskiej kronice czytamy, że w 1780 roku wolny kmieć Gendra (pol. Jędra, tj. Andrzej) Lubojanski sprawował pieczę nad uroczyskami leśnymi **Olschinka** i **Brzezinka**. W 1784 roku pojawiła się nazwa pustkowia **Lubojanski**, w pobliżu osady Kontne. W XVIII wieku była to liczna rodzina. W dokumentach wymieniono właścicieli 3 gospodarstw w Kątnych [Kontne], po 1 w Rzędowicach [Rzendowitz], Szemrowicach [Schemrowitz], Przywarach [Przywaren] i innych miejscowościach. W 1830 roku na pustkowiu pn. **Lubojanski** stały 2 domy wolnych gospodarzy oraz 2 inne – wymowników, spędzających tu swe dożywocie. W roku 1855 w 3 domach mieszkało 19 osób. W latach późniejszych, kiedy osady były oddzielone od siebie tylko polami, w pruskich księgach statystycznych podawano dane łącznie. W latach 1936–1945 osada miała nazwę **Fuchssteig**. Od 1973 roku **Lubojańskie** stanowi część Klekotnej. Nazwa jest rzadko używana.

Widok na dawny przysiółek pn. Lubojańskie

Fot. Paweł Mrozek 2016

• > Wyjeżdżamy z ul. Bocznej i kończymy wycieczkę rowerową albo … skręcamy w prawo (w drogę pożarową nr 7) …

• > Na głównej krzyżówce leśnej skręcamy w lewo …

• > Jedziemy drogą na wprost do dębu Schaffgotscha …

Fot. Paweł Mrozek

• > Poznajemy historię „Czerwonego Krzyża" i „Przesutych Górek" w leśnictwie Brzezinki …

• > Podziwiamy najstarszy dąb, rosnący na naszej ziemi …

• > Odkrywamy „Źródła Karsunkiego" …

Fot. Paweł Mrozek

• > **Na ostatniej krzyżówce skręcamy w prawo i jedziemy do stanicy myśliwskiej „Hubertus" …**

• > **Dojeżdżamy do leśnego ryneczka i okazałej gawry Koła Łowieckiego „Łoś" i kapliczki ku czci św. Huberta …**

Odpoczynek przy ognisku po zakończeniu kilkugodzinnego rajdu w sołectwie Klekotna

Fot. Paweł Mrozek 2019

>>> ZAKOŃCZENIE WYCIECZKI ROWEROWEJ <<<

Wydano w okresie działalności
Międzygminnego Towarzystwa Regionalnego
Dobrodzień-Zębowice

Współpraca:
Dobrodzieński Ośrodek Kultury i Sportu

ziemia dobrodzieńska – nasza mała ojczyzna i nasza duma

„Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie"
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi